

ARBETAREN den 19 Sept. 1951

Staten växer och förändras

Det är obestridligt att intresseorganisationernas tillväxt och de former för ekonomiska uppställningar mellan dessa och regeringen, vilka sedan länge och i ökad omfattning tillämpas här i landet, har lett till att frågor som enligt konstitutionen endast kan avgöras av riksdagen, de facto har handlagts utan dess hörande. Det betyder åtminstone formellt att den demokratiska folkrepresentationens befogenheter partiellt har upphävts.

Exempel är framförallt de sedan länge introducerade jordbruksuppställningarna, där vederbörande intresseorganisationer och regeringen vidtagit dispositioner som ställt riksdagen inför fullbordat faktum. De (av regeringen) styrda avtalsförhållandena — ett förfaringsätt vars permanentning LO:s kongress starkt accentuerat genom tillståndet av det s. k. avtalsrådet — är ett steg i samma riktning. Statens ekonomiska politik avgöres därigenom i viss mån utanför de konstitutionella instanserna.

Upprörda röster har frågat vart det bär hin. Demokratien är i fara, riksdagen blir en marionettförsamling! Hm, det är nu inte alldeles utan att man från syndikalistisk håll — och icke alldeles utan rätt, om vi får be! — har hävdats att riksdagen i viss mån alltid varit en marionettförsamling. Den förändring som inträtt torde vara att mera folkligt betonade intresseorganisationer som bonderörelsen och industriarbetarnas organisationer har — om än under nya och mera påtagliga former — börjat att konkurrera med finanskretsarna om inflytandet över riksdagen. Och därigenom kan faran för demokratin näppligen ha ökat.

Alldeles bortsett från bärigheten i dessa spekulationer, bör det emellertid innan man konstaterar begynnande "upplösning" av statsmakten bestanna

synes oundvikligt. I varje fall är det oundvikligt i den mening, att där-est så inte skedde, skulle rent diktaturförhållande inträda.

De som jämnar sig över organisationernas inflytande får därför en något egenartad position som demokratins skyddsvakter. Det skall inte bestridas att intresseorganisationernas makt under vissa förhållanden är ett problem för demokratin. Arrangemanget med Arbetsdomstolen och dess partiledamöter visar det med besvärande tydlighet. AD har fällt domar i en för demokratin så grundläggande angelägenhet som föreningsrättsfrågan, vilka inneburit att svenska medborgare (arbetsgivare) bestraffats för vägran att bryta mot gällande lag! Dessa domar dikterades av partiledamöterna, i strid mot samtliga i handlingen deltagande opartiska jurister. Riksdagens JO fick också ingripa för att åstadkomma rättelse. En liknande fråga och ett i både princip och praktik lika upprörande förhållande föreligger alltså i fråga om det av LO-förbund etablerade mätningsskottet inom byggnadsindustrin. Där har AD givit svar kränkning av föreningsrättslagen högljutt när samma organisationer genom medinflytande på egna angelägenheter åstadkommer en viss fördelning av makten mellan sig och staten. Härvid har det magiskt illaklingande ordet korporativism fått en vidsträckt användning. Termen användes faktiskt i stället för argument! Man anser sig inte behöva bevisa korporativismens antidemokratiska ka-

envalde och de absoluta sanningar som predikas i Moskva, men enser villkoret för deltagandet i kampen vara erkännandet av de eviga sanningar som förkunnas i Rom eller av kristendomen i allmänhet. Även om den påvliga makten i dag inte längre kan låta bränna kättare, är dess strävan efter politisk makt principiellt lika förkastlig som Krenlins diktatur.

Kristendomen som etisk kraft kan bidra till att skapa bättre relationer folken emellan och förverkliga social rättvisa inom nationerna. Hittills har dock kyrkans prestationer på dessa områden varit synnerligen små. Där- emot eftersträvar de flesta kyrkor — inte bara den romerska — privilegier inom samhället i stället för att fritt tävla med andra livsuppfattningar. Kyrkan som kämpar om politisk makt och andliga monopol är en fara för demokratin.

I blickfånget

Ateisterna

går till aktion, konstaterar Svenska Morgonbladet (fp) med anledning av den planerade samlingsorganisationen för dem som lämnar kyrkan. Men tidningen finner, som väl är, tröt:

Det är ju också inte första gången dylika sammanslutningar bildas och dylik kamp mot kristendomen och de kristna etableras. Tvärtom har detta skett under alla tider, så länge kristendomen existerat. Men det märkliga är, att ju häftigare den kampen förts, desto större anslutning och intresse har kristendomen rönt. Angreppen på den kristna tron har väckt ju hänförelse för den kristna uppgiften och kommit den kristna församlingen att tillväxa i stället för att försvagas.

Sv. M. noterar också de framgångar för kristendomen Hedenius har åstadkommit. Ett jägrom antal i tvrigt verksamma ateister tycks alltså vara en av de oundgängliga förutsättningarna för kristendomens bestånd eller i varje fall för dess utbredning. Egendomligt nog verkar tidningen ändå allt annat än belåten med den tillämnade organisationen.

ABF

är inte bara karriärkaross, påpekar Daobladet Nya Samhället (s):

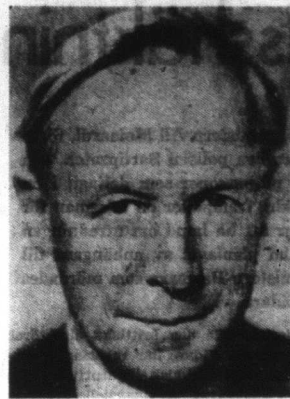
En politiker ser på sitt liv

Bland Tidens boknyheter för i höst börde ingen ha motsetts med så stort intress som andra delen av Ernst Wigforss minnen. Den sträcker sig från första världskrigets utbrott och fram till det socialdemokratiska regeringsövertagandet 1932.

"Tiderna förändras och vi med dem" lyder ett känt uttryck, vars djupa sanning uttryckets alldaglighet ofta hindrar oss att inse. Det är förstas inte själva människan som förändras men ändrade förhållanden och framför allt ändrade arbetsuppgifter kommer nya sidor av personligheten att träda fram. Den Wigforss som här möter oss är en stridens man i långt större utsträckning än den mera filosofiskt inriktade sökaren-idealisten från minneskavalkadens början. Och däröver må man ju inte förundra sig. Under de år som denna del omfattar har Wigforss höjt gett sig det politiska livet i våld och politik är nu en gång-ingen syssla som bildar jordmån för det alltför meditativa. Utövaren av politikens yrke får nog vara glad om bara något av den eventuella meditativa läggningen kan få plats vid sidan av den dagliga gärningen.

Helt utan självavnda skede övergången till politiken inte. Bakom de något summariska redovisningarna av stämningar och reflexioner anar man en ganska segsliten dragkamp mellan vetenskapsmannen och politikern. Som alltid är det naturligtvis mycket svårt att avgöra om det var omständigheterna som bestämde viljan eller viljan som bestämde omständigheterna. Den frågan tangerar som bekant ett vida större problem, som världens vise trots sitt grubblande aldrig kunnat gett ett entydigt svar på. Hur som helst, Wigforss blev politiker och därmed var fortsättningen av hans liv bestämd.

Genom att redan från början deklarerar att han inte ämnar skriva historia utan blott redovisa sina personliga minnen besparar memoärförfattaren läsaren från en besvikelse som eljest har mycket lätt att inställa sig. Det är mycket man väntar sig i denna bok som man egentligen aldrig riktigt träffar på. Det skymtar förbi vid horisonten men kommer ingen gång riktigt nära. Så krigsutbrottet som visserligen helt dominerar bokens början men aldrig konkretiseras i den förlamande katastrofstämning som dock måste ha kännetecknat de ödesdigra augustidagarna 1914. Så utbrottet av den

ERNST WIGFORSS.

bidrog till att skapa en inre spänning inom socialdemokratin som det tog åtskilliga år att övervinna — om den ens någonsin helt övervanns.

Mellan exempelvis Branting och Wigforss tycks förhållandet inte ha varit utan vissa motsättningar. Fast-än båda var reformister i den bemärkelsen att de betraktade framåtskridandet i etapper såsom det enda tänkbara.

Recension

av

Herbert Anckar

så förefaller dock Wigforss ha haft mycket svårt att förlika sig med strategen Brantings försiktiga trevande. Ännu djupare torde motsättningen mellan W. och Rydén ha varit. Vad som ursprungligen vällat den får man inte något riktigt klart besked om, men schisms främsta grund tycks ha varit Rydéns oförmåga att skilja mellan sak och person och hans benägenhet att värdera en persons uppfattningar efter den uppfattning personen ifråga hade om Rydén själv.

Även andra personmotsättningar skymtar fram under händelsernas gång. Att Per Albin och Zeth Höglund aldrig kunde dra riktigt jämt är blott alltför välkänt för att behöva påminnas om. Men motsättningen mellan P. A.

Till de mest givande kapitlen skulle Tannälaren emellertid vilja räkna det som bär rubriken Idéer och drivkrafter. Här har författaren gett en mera sammanhängande framställning av inte bara sin ideologiska inställning men också ett stycke livsfilosofi. Det avsnittet bör till dem som man gärna läser om igen — och det vinner säkerligen också på att läsas och begrundas på nytt. Vad som främst slår läsaren är den djupa föräkring begreppet demokrati har hos författaren. Demokrati är för honom inte någon politisk doktrin utan en livsstil, man skulle rent av kunna säga ett karaktärsdrag. Utan tvivel är det detta demokratiska drag som mer än någonting annat färgat hans politiska ställningstagande i skilda frågor. Så t. ex. blev det för honom omöjligt att ens i minsta mån acceptera bolsjevismens idéer om "eliten" och "massan", därför att denna uppdelning bjort kontrasterade mot hans eget demokratiska ideal. Kapitlet Idéer och drivkrafter bär också vittnesbörd om att politikern Wigforss aldrig blivit kvitt sin lust att meditera över ting som ligger bortom det vardagliga och att söka ett djupare sammanhang mellan dagshändelsernas och dagspolitikkens mångskiftande företeelser. Åtskilliga reflexioner göres som kunde bilda uppslag till en "idédebatt" av betydligt mera givande slag än många av de meningsutbyten som försetts med denna beteckning.

Ja, när allt kommer omkring så föhåller det sig nog så att även om Minnenas del II låter oss stifta bekantskap med "stridsmannen" Wigforss så blir det ändå till slut bilden av sökaren och problemgranskaren som klarast framstår för ens blick. Kanske beror detta därpå att det på varje blad, även på de som handlar om de betaste striderna, främst är just det kritiskt reflekterandet som präglar tonen och framställningen. Verklig stridsman blir som bekant endast fanatikern och dogmatikern, ty blott denne är i stånd att om så vare under ett helt liv syssla med en sak utan att någonsin upptäcka att den har mer än en sida. Wigforss däremot har en utpräglat förmåga att upptäcka olika sidor av problemen, dogmatismen och fanatismen har därför ingenting med hans jag att göra — vilket hans politiska motståndare som fört velat göra honom till den socialistiska dogmatikern par preference nu till sin egen oförstådda häpnad är i färd att upptäcka.

Som en skola i lidelsefritt tänkande